

A JELSZÓ

A megfigyelőpontról nézve nevetségesen rövid volt a távolság, amit meg kellett tennie. Így is lehetett volna mondani: egy jó puskalövésnyi. És valóban nem volt több. Hét-, legfeljebb nyolcszáz méter vizenyős, majdnem mocsaras rét, azon túl az előhegységre figyelmeztető halmok, és a második dombvonulaton az ellenséges vonal. Mögötte a hegyoldalba bújt tüzérségi állások — ezekről kellett jelentést hoznia. Hetek óta állt a frontvonal, túl is, innen is elvéve lövések roppantak, de támadni mindkét fél óvakodott.

Hadnagya elkísérte a drótakadályok között nyíló zezgugos átjáróig.

— Magad leszel. Ezt a feladatot egy embernek kell megoldania. A faluban vigyázz a tájszólásodra... Rongyosnak elég rongyos vagy. És ne feledd a jelszót: „Hajnal”. Eredj, jó szerencséd!

Kegyetlenül mart, vágott a vizenyős talajból nőtt fű ezen a kora őszi hajnalon. A levegő még nem volt csipős, de két tenyere merő vér lett, mire a nap felkelt, s ő eljutott a dombsor végén levő elhagyatott, omladékos kőbányába. Ott egy kicsit kinyugodta magát. A földre állította az üstfoltozó szerszámokat, bádogot rejtő puttonyt, és óvatos mozdulatokkal tépdetni kezdte a lábikrájába, meztelen lábfejebe ragadt piócákat. Fillérmnyi foltokban szakadt ki bőre a makacsul megtapadó szívókorongok helyén, vér csordult utánuk — ajkát harapva hagyta abba a fájdalmas műveletet. Elővette kését, és közvetlenül bőre mellett elnyisszentette egy vértől duzzadó pióca testét. A fej továbbra is ott maradt, kerek szívóját megtapasztva, s a rajta levő horgocskákkal a bőrbe kapaszkodva. Gyufát nem gyújthatott, korán volt még, alig derengett. Elkínzott lábát elnyújtotta tehát, és várt.

Néhány negyedóra múlt el így. A piócák teste meg-megrándult, egyik a másik után potyogott le bőréről. A frissen szívott vértől jóllakott-bódultan, de az egyre szárazabbá váló levegőn már halódva heverték.

Magasan járt már a nap, amikor beért a faluba. Hangos kiáltozással ki-nálgatta mesterségét, s innét is, onnét is kiszólt egy-egy asszony — egyik az udvarba is behívta, másik csak a kertkapuban mutatott neki helyet, ahol megfoltozhatja a lyukas üstöt, a vásott fenekű fazekat. Délelőttje jámbor iparosmunkában telt el, délután átvágott a falu túlsó végére, ahonnan már jól láthatóak foltok a tüzérségi állások. Csendes foltozgatás közben pontosan emlékezetébe véste valamennyit. Háta megett a faluban részeg kiáltozás, vihogás hallatszott, elhalkult, újra felerősödött a szabad idejüket töltő katonák lár-mája, amerre az őrjárat elhaladt. A munkáját végző rongyos üstfoltozó senki-nek sem tűnt fel.

Alkonyatkor kióvakodott a faluból, és mire a nap lenyugodott, újra ott találta magát, ahol hajnalban megpihent. Ugyanúgy nyújtózkodott el a hatalmas, kifejtett kötömbök között, mint pirkadatkor, és várta, hogy besötétedjék. Feladatát megoldotta, csak a réten kell még átkúsznia, a réten, aminek túlsó szélén most csak vakondtúrásnak tűnik a vonal.

Fél órával napnyugta után úgy ítélte, hogy ideje nekivágni: a hold már felkelt, de sarlója csak alig észrevehető, áttetsző fényhálót vetett a rétre. Fel akart emelkedni, de izmai ellene szegültek akaratának, mély öntudatlanságba zuhant.

Amikor föleszmélt, úgy tűnt, hogy legfeljebb néhány percet aludt, a hold-sarló még mindig fent volt az égen, lassan csúszott a horizont felé. A felderítő előbújt a kőgörgeteg közül, lekúszott a rét szélére. Az ellenséges csapatok hely-

zetének ismeretében úgy határozott, hogy más utat választ, biztonságosabbat: egy darabig széltiliben halad, és csak később vág át a réten.

Az órák múltak, végül újra szembefordulhatott övéi vonalával. Könyöke-térde erőteljesen dolgozott, érezte, hogy jó irányba halad.

Most újra hajnal van. Hamuszürke fény dereng a lápos réten. Sietnie kell, hogy még napkelte előtt elérjen az állásokig. Puttonyát, benne a szerszámokat a kőgörgötteg alján hagyta, de ólomnehéznek érzi minden tagját, csigalassúsággal küzdi magát előre. Fejét laposan a talajhoz igazítva, arcát a kemény szálú fű közé temetve túrja magát előbbre-előbbre. Térde alatt tocsog a víz, göncébe beleivódott a nyálkás iszap. A nadályok, amelyekre undorral gondolt vissza előző kúszása óta, elmaradtak. Egyetlenegy csipést sem érzett, pedig a távolságnak egyharmadát már megtette, éppen azt a részt, ahol zombékos csomókban áll a fű, a sás, és a csomók között néhol térdig ér a víz.

Amikor úgy vélte, hogy már felúton van, abbahagyta a kúszást, mozdulatlanul meglapult néhány pillanatra. Jól mozgott, ügyesen oldalazott, nem vették észre: egyetlen lövés sem dördült utána, fényszóró kévéje sem vetődött a lápos rétre. A felderítő felemelte arcát, azután döbbenet visszaejtette. Alig tizenöt lépésnyire vadonatúj, a felkelő nap fényében ezüstösen csillogó drótakadályok húzódtak, s a köztük nyíló embernyi szélességű sikátorban fiatal katona térdelt, rászegzett fegyverrel.

Mi ez? Mi történt itt tegnap óta? Hogyan kerülhetett a vonal száz méterrel előbbre? Tegnap óta... Nem volt támadás, nem volt előnyomulás. Ő, a felderítő pontosan ismerte a terveket, hiszen éppen ezért kellett átjutnia a front túloldalára. Az ő jelentésétől tették függővé, hogy megkockáztassa-e a vezérkar a támadást, vagy pedig egyelőre defenzívában maradjanak. Miféle elhamarkodott... És hogyan és miért cserélték ki az uniformist? A sapka... A derékszija... Mintha nem is a tulajdon állásaik előtt heverne... Mit, heverni! A jelszó!... újra felemelte arcát, és szembenézett a poszttal. Az mozdulatlanul térdelt, fegyvere meg sem rezdült, a réten fekvő beláthatott a sötét puskacsőbe. A katona még egy pillanatig érdeklődve nézte, azután rákiáltott.

— Állj!... A jelszót! — térdelő helyzetben maradt, csak puskacsőve mozdult feljebb, amint a felderítő lassú mozdulatokkal felállt, s visszakiáltott.

— Hajnal!

— A jelszót! — ismételte az ő, s ő is felállt.

— Hajnal! — mondta még egyszer a felderítő, és előbbre lépett.

— Állj! Kezet a tarkóra! — Sípszó harsant, más katonák bújtak elő a fedezékből, az értetlenül engedelmeskedő felderítőt belökdösték a futóárokba. Nem ellenkezett, de kérdezősködni próbált, ám elhallgattatták. Csupa ismeretlen arc, csupa ellenséges tekintet.

— Gyerünk a hadnagyhoz! — szólt rá egy legény, és maga elé utasította.

A hadnagyhoz. Igen, őt semmi egyéb nem köti most ide, semmi más nem bizonyít mellette, csak a hadnagy, aki tegnap elbúcsúzott tőle a drótakadálynál. És a jelszó. A jelszó, amit nem fogadtak el, amin az egyik katona még el is mosolyodott, szélesre húzott szájjal, mintha jó tréfát hallott volna. De a hadnagy ismeri őt. Igen, gyerünk a hadnagyhoz.

Engedelmesen lépkedett az árok hosszában, hátában érezte az ő előreszegzett puskacsővét, hallotta a fiatal, kipihent láb erős, egyenletes dobbanásait.

— Jobbra! — parancsolta kísérője, és kinyitotta előtte a földbe mélyesztett bunker ajtaját. A felderítő belépett. Szemközt vele, a fehéren világító lámpa alatt fiatal hadnagy ült. Nem az ő hadnagyja. Az ő leadta jelentését, a hadnagy intett, a felderítő közelebb lépett hozzá, és elmondta történetét.

A hadnagy először kételkedve, aztán gyanakodva, végül elkomorodó képpel hallgatta. Csak egyszer szólt közbe.

— Mennyi időt töltöttél a szakadékban?

— Legfeljebb pár percet alhattam. A hold...

— Ezt már hallottam... Motozd meg. — szólt rá az őrré.

— Semmi sincs nálam. A szerszámokat elhagytam, csak a jelszó...

— Ezen a frontszakaszon — mondta a hadnagy felállva — tegnap nem volt semmiféle felderítés. És tegnapelőtt sem, és emberemlékezet óta nincs szükségünk arra, hogy üstfoltozónak öltözött felderítők lopakodjanak át a túoldalra.

— De a hadnagy...

— Hogy hívták azt a hadnagyot? — A felderítő megmondta a nevet. — Ilyen nevű hadnagy nincs az egész vonalon. Elég volt!

A felderítő némán állt. Azután hirtelen eszébe jutott valami.

— A jelentésem...

— Nos?

A felderítő elmondta mindazt, amit odaát látott és tapasztalt. Mire befejezte, a hadnagy újra asztala mögött ült.

— A hegyoldalban nincsenek ellenséges ütegek. Az ellenséges vonalak már régen a hegygerinc mögött húzódnak. A dombsor már biztosan a kezünkben van. Ez itt a második vonal. Világos, amit mondok?

Néma csend volt a válasz. Amit a hadnagy mondott, egyáltalában nem volt világos, de nem is volt mód világosabbá tenni. Itt, a második vonalban, övéi között teljesen magányosan állt a hátrakötözött kezű felderítő, és minden sötét volt körülötte. A hadnagy ránézett, elfogta a rongyos fáradt férfi pillantását, egy szemhunyaság gondolkozott, azután megrázta fejét.

— Vigyétek! — Mikor a fogoly már az ajtónál volt, utána szólt. — A jelszó pedig nem „Hajnal”, hanem „Napfény”... — s hogy az őrré kérdő szemmel visszanézett rá, helybenhagyóan és súlyosan bólintott.

OLÁH JÁNOS

FEHÉR

Elzárva élek itt, szobám
fehér falában csöng a méz;
villanyvert hómezők tüze
vakít, vakít, akár az érc.
Reflektor jár havas észak
kihalt mezői fölött.

Hó és fény fehér izzása
fehér kardokba költözött.
Olyan a hó, olyan a fény,
mint egy elhagyott mozdulat.
E vakító izzás szememben
életet és romlást kutat.

Vallat a hó, vallat a fény,
szívárog arcomon a vér.
Vérem a hús lámpák alatt
zengő és hófehér.
És elborít a félelem.
Nem érzem a vallomás ízét.

Négy fehér fal, fehér jelkép
fehére árad szertesztét.
Ereimben fehér, fehér,
de már küzdelmük sem segít,
csontomig hat, megért, kifoszt,
és lemeztelenít.

Könyörtelen mindent kifoszt,
és mégis mindent visszaad
egymásért és egymás ellen
ez a késjárta pillanat.
Hó és reflektor küzdelme,
mint emlékezetünkben a szavak,
fölidézve és elfeledve,
mégis örökre megmarad.
Lámpám köre: a fal, a fény
— a csönd beszél;
mint tűzhely lapjára az eső,
hull, hull a falra a fehér.